

hallitus ilmoitti, että tie oli kyllin leveä kaksiraiteista linjaa varten, mutta huomautti, että linjan rakentamisaikaa ei ollut tarkemmin vahvistettu toimiluvassa eikä valtuuston päätöksessä sen myöntämisestä. Uusien raitiotielinjojen suhteen hallitus yleensä oli asettunut sille kannalle, että linjoja, jotka ainakin ensimmäisinä vuosina tuottaisivat tappiota, ei nykyisenä taloudellisesti vaikeana ajankohtana ollut pantava alulle tai rakennettava, elleivät erityiset yhteiskunnalliset syyt jossain yksityisessä tapauksessa vaatineet sitä. Tässä tapauksessa ei kuitenkaan sen laatuista syytä voitu esittää, ja yhtiön toimitusjohtajan tekemän laskelman mukaan uusi linja vuosittain tuottaisi yhtiölle tappiota n. 100,000 markkaa, johon kuoletus ja korot eivät sisältyneet. Johtokunta oli sen vuoksi siirtänyt uuden linjan rakentamisen toistaiseksi.

Myöhemmin joukko Vanhankaupungin asukkaita jätti kaupunginvaltuustolle anomuksen, että raitiotieyhtiö velvoitettaisiin heti rakentamaan Vanhankaupunkiin johtava raitiotielinja. Rahatoimikamari, johon asia sen jälkeen oli palautettu, katsoi puolestaan yhtiön toimilupasopimuksen mukaan velvolliseksi heti jatkamaan Arabian linjaa Vanhankaupunkiin, jollei valtuusto vapauttanut yhtiötä tämän velvollisuuden täyttämisestä, mutta päätti ensin pyytää yhtiön lausuntoa kysymyksestä, voitaisiinko Vanhankaupunkiin ehkä järjestää jokin muu liikenneyhteys kuin raitiotie. Tämän johdosta yhtiön johtokunta selitti, että linja- tai trolleyautojen käyttäminen kyseisellä linjalla runsaiden hankinta- ja käyttökustannusten takia tulisi kaupungille ainakin yhtä epäedulliseksi kuin raitiotieliikenne, joten ei olisi syytä käyttää muuta kulku-
neuvoa kuin raitiotietä. Sen varalta, että toimilupasopimuksen katsottaisiin velvoittavan yhtiön rakentamaan mainittu raitiotielinja, johtokunta sitäpaitsi anoi, että yhtiölle myönnettäisiin lupa siirtää linjan rakentaminen enintään kolme vuotta eteenpäin. Tätä anomusta kamari puolsi huomauttaen, että yhtiö viime vuosina oli huomattavasti ylittänyt alkuperäisessä toimilupasopimuksessa määrätyn laitostensa laajentamisvelvollisuuden, sekä ettei ollut syytä vallitsevana epäsuotuisena aikana pakottaa yhtiötä sitomaan huomattavia pääomia rakennushankkeeseen, joka ilmeisesti tuottaisi tappiota.

Asiaa esiteltäessä kaupunginvaltuusto päätti¹⁾ oikeuttaa raitiotieyhtiön siirtämään Arabian—Vanhankaupungin raitiotielinjan rakentamisen korkeintaan kolme vuotta eteenpäin.

4. Kaupungille kuuluvain talojen ja rakennusten käyttämistä määrättyihin tarkoituksiin sekä sellaisten rakennusten teettämistä ja kunnossapitoa koskevat kysymykset.

Käpylän paloaseman paikan muutos. Koska paloasemalle varatun Käpylässä olevan korttelin n:o 885 rakennuspohja oli havaittu sangen epäedulliseksi, kaupungin yleisten töiden hallitus oli antanut rakennuskonttorin asemakaavaosaston tehtäväksi yksissä neuvoin mainitun konttorin huonerakennusosaston kanssa laatia ehdotuksen paloaseman sijoittamisesta toiseen paikkaan. Sen johdosta laaditun ehdotuksen mukaan oli sanottuun kortteliin yhdistettävä osa sen koillispuolella olevaa mäenrinnettä, jonka maaperä oli tyydyttävä ja jolle paloasema olisi joitettava; paloaseman tonttiraja siirtyisi tämän johdosta 25 m

¹⁾ Valt. pöytäk. 27 p. elok. 13 §.

koilliseen. Sekä paloviranomaisten että rahatoimikamarin puollettua ehdotusta kaupunginvaltuusto hyväksyi¹⁾ sen.

Kallion paloaseman laajentaminen. Viitaten rahatoimikamarin komitean v. 1925 antamaan mietintöön²⁾, jossa m. m. oli ehdotettu Kallion paloaseman laajentamista, palotoimikunta v. 1929 oli esittänyt kaupunginvaltuustolle, että mainitun paloaseman, joka ei enää täyttänyt oikeutettuja vaatimuksia, laajentamiseksi myönnettäisiin 3,250,000 markan sekä kaluston hankkimiseksi asemalle 150,000 markan määräraha eli yhteensä 3,400,000 markkaa, mitkä määrärahat merkittäisiin kaupungin v:n 1930 talousarvioon. Yksissä neuvoin paloviranomaisten kanssa kaupungin yleisten töiden hallitus sen jälkeen rahatoimikamarin pyynnöstä laaditutti luonnospiirustukset sekä likimääräisen kustannusarvion laajennustöitä varten. Näiden piirustusten mukaisesti paloasemataloon rakennettaisiin lisää kaksikerroksinen siipirakennus sekä letkujen kuivaustorni, jota paitsi sekä pää- että ulkokuonerakennus uudistettaisiin perinpohjaisesti ja jälkimmäiseen rakennettaisiin yksi kerros lisää. Kylkirakennuksen ja tornin rakennuskustannukset oli kustannusarviossa laskettu 2,400,000 markaksi, päärakennuksen 1,680,000 markaksi ja ulkokuonerakennuksen 750,000 markaksi eli kaikkiaan 4,830,000 markaksi. Palotoimikunnan ehdotettua piirustukset hyväksyttäväksi muutamin muutoksin rahatoimikamari, joka puolestaan katsoi, että rakennuskustannukset voitaisiin alentaa 4,500,000 markkaan, ehdotti, että kaupunginvaltuusto periaatteessa hyväksyisi laaditut luonnospiirustukset sekä kehoittaisi mainittua hallitusta ottaen huomioon palotoimikunnan tekemät muistutukset laadituttamaan ja antamaan valtuustolle rakennushankkeen pääpiirustukset sekä yksityiskohtaisen kustannusarvion. Valtuusto hyväksyi³⁾ kamarin ehdotuksen sellaisin lisäyksin, että hallitusta kehoitettiin noudattamaan mitä suurinta säästäväisyyttä tämän ja muiden vastaisten rakennushankkeiden pääpiirustuksia laatiessaan.

Poliisitalon rakentaminen V poliisipiirille. Kaupungin yleisten töiden hallitus lähetti rahatoimikamarille V poliisipiirille tarkoitetun uuden poliisitalon luonnospiirustukset ja likimääräisen kustannusarvion, mille rakennukselle kaupunginvaltuusto v. 1929 oli varannut⁴⁾ Vallilan korttelissa n:o 550 sijaitsevan Sturenkadun tontin n:o 25. Piirustusten mukaan taloon rakennettaisiin neljä kerrosta, joista ensimmäisessä olisi kyseisen poliisipiirin virka- huoneisto, säilytyskoppeja ja kolme asuinhuoneistoa, toisessa päivystävän miehistön huoneistoja sekä joitakin poliisin virka- ja asuinhuoneistoja sekä kolmannessa ja neljännessä joukko asuinhuoneistoja; pihamaan alle rakennettaisiin tilava autotalli. Kustannusarvio päättyi 5,580,000 markkaan, josta rakennuksen osalle oli laskettu 5,160,000 markkaa ja autotallin osalle 420,000 markkaa. Sen jälkeen kun poliisimestari ja rahatoimikamari, joista jälkimmäinen m. m. laski uuden poliisitalon vuosittaiset kustannukset 100,000 à 105,000 markaksi ja sen vuokratulot 190,800 markaksi, olivat puoltaneet piirustuksia muutamin pienin muutoksin, kaupunginvaltuusto päätti⁵⁾ kamarin ehdotuksesta periaatteellisesti hyväksyä luonnospiirustukset ja antaa mainitulle hallitukselle tehtäväksi rakennuksen pääpiirustusten ja yksityiskohtaisen kustannusarvion laadituttamisen sekä kamarin tehtäväksi aikanaan antaa valtuustolle ehdotuksen määrärahan myöntämisestä mainittuun tarkoitukseen ja rakennustöiden aloittamisesta.

¹⁾ Valt. pöytäk. 18 p. kesäk. 13 §. — ²⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 23 v:lta 1925. — ³⁾ Valt. pöytäk. 8 p. lokak. 30 §. — ⁴⁾ Ks. v:n 1929 kert. s. 22. — ⁵⁾ Valt. pöytäk. 26 p. helmik. 7 §.

Pengerkadun poliisitalon korottaminen. Rahatoimikamarille osoittamassaan kirjelmässä terveydenhoitolautakunta v. 1929 ilmoitti, että Pengerkadun poliisitalossa sijaitsevalla poliisilaitoksen suojeluosastolla, jonka tehtäviin m. m. kuului mielisairaiden huolto ja jolla tähän tarkoitukseen oli käytettävään vain kolme koppia, olot tilanpuutteen vuoksi olivat käyneet aivan sietämättömiksi, mitä seikkaa koppien sijaitseminen poliisin tavallisten asiakkaiden ja juopuneiden henkilöiden säilytystilojen välittömässä läheisyydessä vielä lisäsi. Koska poliisilaitoskin oli valittanut pidätettyjen henkilöiden säilytykseen tarkoitettujen mainitun poliisitalon tilojen osoittautuneen ahtaiksi, lautakunta ehdotti, että sitä pihanpuoleista siipirakennusta, jossa sekä suojeluosaston kopit että poliisin säilytyshuoneet olivat, korotettaisiin kahdella kerroksella. Lautakunta anoi, että kamari merkitsisi v:n 1930 talousarvioehdotukseensa 800,000 markan määrärahan tätä varten. Koska kaupungin yleisten töiden hallitus ei ollut ehtinyt lähettää rakennusyrityksen piirustuksia eikä kustannusarviota, ennenkuin talousarvion valmistelu kamarissa oli loppuunsaorittettu, kamari merkitsi kyseiseen talousarvioehdotukseensa 350,000 markkaan vähenetyn määrärahan, joka oli tarkoitettu kyseisen talon korottamiseen vain yhdellä kerroksella. V. 1930 antamassaan lausunnossa mainittu hallitus kuitenkin puolsi kyseisen siipirakennuksen korottamista kahdella kerroksella kaupunginarkkitehdin laatimien piirustusten ja kustannusarvion mukaisesti sekä keskuslämmityslaitteiden järjestämistä koko poliisitaloon. Korottamisen aiheuttamat kulut oli arvioitu 783,000 markaksi ja lämmityslaitteista johtuvat 225,000 markaksi. Rahatoimikamarin omaksuttua hallituksen kannan sen johdosta, että kahden kerroksen korotus oli rakennusteknillisesti ja taloudellisesti edullisempaa, kaupunginvaltuusto päätti¹⁾ kamarin ehdotuksesta, että Pengerkadun poliisitalon siipirakennusta korotettaisiin pääkohdittain kyseisten piirustusten mukaisesti 783,000 markaksi arvioiduin kustannuksin ja mainittuun taloon järjestettäisiin keskuslämmitys 225,000 markaksi arvioiduin kustannuksin, sekä että kuluvan vuoden talousarvioon merkityn 350,000 markan määrärahan lisäksi myönnettäisiin 433,000 markkaa korottamiseen ja 225,000 markkaa lämmityslaitteisiin eli yhteensä 658,000 markkaa, mikä määrä maksettaisiin ennakkona kaupunginkassasta ja sittemmin merkittäisiin kaupungin v:n 1931 talousarvioon.

Kaupungin sairaaloissa vallitsevan hoitopaikkain puutteen poistaminen. Kaupunginvaltuustolle tekemässään esityksessä terveydenhoitolautakunta anoi, että vireillä olevista suurenmoisista sairaalasuunnitelmista huolimatta mahdollisimman pian ryhdyttäisiin tehokkaisiin toimenpiteisiin, jotta ainakin väliaikaisesti jossain määrin saataisiin poistetuksi kaupungin sairaaloissa vallitseva hoitopaikkain puute. Kaupungin sairaalain hallitus esitti antamassaan lausunnossa m. m., miten se kaikella tarmolla oli pyrkinyt lisäämään sairaspaiikkojen lukumäärää ja vuosien varrella tehnyt asianomaisille virastoille joukon tätä koskevia esityksiä saamatta osakseen kyllin suurta ymmärtämystä. Hoitopaikkain puutetta koskevien asiain käsittely oli ylemmissä virastoissa ollut hidasta, ja uudisrakennukset olivat myöhästyneet sen pitkän ajan vuoksi, jonka rakennuskonttori tarvitsi piirustusten laatimiseen, minkä takia mainitun konttorin työvoimaa olisi syytä lisätä. Tämän johdosta kaupungin yleisten töiden hallitus ilmoitti m. m., että suuri sairaalasuunnitelma edellytti laajojen valmistavien töiden suorittamista ehdotetulla sairaala-alueella sekä vesi-, lämpö- ja viemärijohtokysymyksen perusteellista selvitystä, ennenkuin

¹⁾ Valt. pöytäk. 18 p. kesäk. 18 §.

varsinaiset piirustustyöt voitiin aloittaa. Viimeksimainittuihin töihin ei ollut kulunut suhteettoman pitkää aikaa, vaan ne oli suoritettu riittävän nopeasti. Sitä vastoin hallitus katsoi, että sairaalalaitosten suunnittelu ja niiden lopullisten ohjelmien laatiminen vei liian paljon aikaa. Alistaen asian kaupunginvaltuuston harkittavaksi rahatoimikamari puolestaan huomautti, että kaupunki viimeisinä vuosina mahdollisimman suuressa määrin oli koettanut vähentää sairaalain hoitopaikkain puutetta. Paitsi tuberkuloosisairaalan rakentamisesta oli tehty päätökset uusien paviljonkien rakentamisesta kulkutautisairaalaan sekä Kivelän ja Nikkilän sairaaloihin ja kaupungin osallistumisesta Suomen punaisen ristin sairaalaan, Mjölbollstadin parantolaan ja suunniteltuun Uudenmaan suomalaisten kuntain parantolaan. Sitä paitsi oli tehty ehdotus Nikkilän sairaalan laajentamisesta sekä uuden mielisairaalan ja keskussairaalan rakentamisesta. Varsinkin viimeksimainitun ehdotuksen toteuttaminen olisi omiaan pitkäksi aikaa poistamaan kyseisen epäkohdan, mutta aloite, joka tarkoitti keskussairaalan rakentamista yhteistoimin valtion kanssa oli valitettavasti viivästyttänyt asiaa. Niin suotavaa kuin olisi ollutkin voida nopeasti ratkaista kaikki kaupungin sairaalain hallituksen tekemät esitykset hoitopaikkain lukumäärän lisäämisestä, oli kuitenkin huomattava, että nämä suunnitelmat melkein kauttaaltaan olivat olleet niin laajakantoisia ja muuten sellaisia, että ne olivat vaatineet erittäin tarkkaa harkintaa ja laajan täydentävän selvityksen hankkimista, varsinkin koska ammattiviranomaisten suunnitelmat olivat olleet hapuilevia ja heidän esityksensä usein puutteellisesti valmistettuja. — Tapahtuneessa esittelystä kaupunginvaltuusto kamarin ehdotuksesta päätti¹⁾, että asia ei antaisi valtuustolle toimenpiteen aihetta.

Kivelän sairaalan laajentaminen. Kaupungin sairaalain hallitus oli v. 1929 antanut rahatoimikamarille ehdotuksen hallinto-, poliklinikka- ja asuntorakennuksen sekä uuden sairaspaviljongin rakentamisesta Kivelän sairaalan alueelle liittäen ehdotukseensa rakennuskonttorin laatimat mainitun rakennuksen luonnospiirustukset ja suunnitelman, joka tarkoitti sairaalan vastaista laajentamista n. 800 sairassijaa käsittäväksi näiden lukumäärän oltua siihen asti 486. Luonnospiirustusten mukaan ensinmainittu rakennus sisältäisi 5 kerrosta, joista alimpaan sijoitettaisiin hallinto- ja poliklinikkahuoneistoja sekä muihin sairaanhoitajattarien asuinhuoneita sekä apulaislääkärien ja palveluskunnan väliaikaisia asuntoja; uusi sairaalapaviljonki taas olisi 4-kerroksinen ja käsittäisi 160 sairassijaa. Molemmat mainitut rakennukset olisi vallitsevan suuren sairassijojen ja sairaalahenkilökunnan asuntojen puutteen vuoksi rakennettava jo v. 1930. Kaupungin yleisten töiden hallitus lausui siltä sen jälkeen asiasta pyydytyssä mietinnössä, että Kivelän sairaalan laajentamisen tarkoituksenmukaisuutta oli pidettävä epäiltävänä, osaksi koska läheisyyteen myöhemmin rakennettaisiin sotilaskasarmeja, jolloin sairaala tulisi olemaan päällekkäisyyden varrella, osaksi koska sairaala-alue voitaisiin käyttää kaupungille taloudellisesti edullisemmalla tavalla. Sen vuoksi olisi uusille sairaalarakennuksille valittava toinen paikka.

Tämän takia ja kaupungin sairaalain hallituksen ja Marian sairaalan johtokunnan annettua lausuntonsa sisätautisairassijojen kipeästä tarpeesta rahatoimikamari uskoi asian jatkuvan käsittelyn asettamalleen komitealle²⁾, joka v. 1930 antamassaan mietinnössä³⁾ esitti lähitulevaisuudessa välttämät-

¹⁾ Valt. pöytäk. 29 p. lokak. 24 §. — ²⁾ Ks. v:n 1929 kert. s. 270. — ³⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 1, liite 1.

tömien sairaaloiden rakennusohjelman. Siinä komitea piti suunnitellun keskussairaalan nopeaa valmistumista tärkeimpänä, minkä vuoksi olisi vältettävä kaikkia sen rakentamista viivyttäviä tai vaikeuttavia toimenpiteitä. Uusien mielisairassijojen hankkimiseksi olisi mahdollisimman pian teetettävä uusi mielisairaala, jotta Kivelän sairaala kokonaan voitaisiin tyhjentää mielisairaista. Jollei mainittua kysymystä voitu ratkaista niin hyvissä ajoin, että kaupunki jo kuluvan vuoden aikana saattoi ryhtyä tämän uuden sairaalan rakentamiseen, oli lisäksi rakennettava kaksi sairaspaviljonkia Nikkilän sairaalaan. Kulkutautisairaalaan olisi kaupungin sairaalain hallituksen ehdotuksen mukaisesti rakennettava hallinto- ja asuntorakennus, jotta henkilökunnan käyttämät sairaspaviljonkien osat jäisivät potilaille. Lähimmässä tulevaisuudessa olisi kulkutautisairaalan alueelle vielä rakennettava yksi tai kaksi sairaspaviljonkia, joita se itse pian tarvitsi, mutta joita toistaiseksi, ennen keskussairaalan valmistumista käytettäisiin n. s. sisätautiapauksia varten. Näillä toimenpiteillä vältettäisiin lisärakennuksen teettäminen Kivelän sairaalaan, jonka laajentamista komitea ei pitänyt täysin tarkoituksenmukaisena. Jos komitean ohjelma toteutettiin, vapautui 270 Kivelän sairaalan sairassijaa heti kun uusi mielisairaala oli valmistunut tai Nikkilän sairaalan laajennustyöt suoritettu. Kulkutautisairaalan uuteen tai uusiin paviljonkeihin mahtuisi n. 100 potilasta. Jos valmis kaupungissa oleva talo ostettaisiin sairaalana käytettäväksi, saataisiin lisäksi 150 uutta sairassijaa, ja jos Kivelän sairaalan henkilökunnalle hankittaisiin asunnot kaupungilta, vielä 30 sijaa. Näin ollen voitaisiin keskussairaalan valmistumiseen asti tyydyttää sairassijain tarve rakentamatta sellaista rakennusta, jota kaikkien sisätauti-potilaitten tultua siirretyiksi keskussairaalaan ei enää voisi käyttää varsinaiseen tarkoitukseensa. Kivelän sairaalaa voitaisiin sen jälkeen käyttää varasairaalana ja suurta osaa sen laajasta alueesta kaupungille taloudellisessa suhteessa edullisesti rakennustontteina. Sopivina valmiina kiinteistöinä, joiden ostaminen poistaisi uusien sairauspaikkojen kipeimmän puutteen, komitea mainitsi Ilmarinkadun talon n:o 2, Runeberginkadun talon n:o 61, Turuntien talon n:o 76 ja Lapinlahdenkadun talon n:o 11. Joku näistä kaupungin lunastettaviksi tarjotuista kiinteistöistä olisi heti ostettava ja viipymättä pantava sairaalatarkoitusta vastaavaan kuntoon.

Rahatoimikamari pyysi sen jälkeen kaupungin sairaalain hallituksen lausuntoa osaksi komitean mietinnöstä, osaksi siitä, mikä tai mitkä edellä mainituista tai muista saatavissa olevista kiinteistöistä parhaiten soveltuivat sairaanhoitajattarien asunnoiksi ja väliaikaiseksi sairaalaksi. Hankittuaan Kivelän sairaalan johtajan lausunnon¹⁾, jossa tämä suurin piirtein kannatti hallituksen alkuperäistä ehdotusta asiasta, hallitus lausunnossaan²⁾ yhtyi komitean mielipiteeseen, että keskussairaala samoin kuin uusi mielisairaalakin oli rakennettava mahdollisimman pian sekä että kysymys Nikkilän sairaalan laajentamisesta oli nopeasti ratkaistava. Sitä vastoin hallitus vastusti ehdotettua yhden tai useamman uuden paviljongin rakentamista kulkutautisairaalan alueelle, koska tämän sairaalan ruokataloudesta ja pesulaitoksesta huolehtiminen kävisi vaikeaksi sen potilasmäärän lisääntyessä, sekä pysyi edelleen Kivelän sairaalan laajentamista koskevassa ehdotuksessaan pitäen sitä tarkoituksenmukaisimpana ja taloudellisimpana. Sen lisäksi se esitti m. m., että sopivan kiinteistön ostaminen sairaalatarkoitukseen oli hätäkeino, jota oli käytettävä sen vuoksi, että Kivelän uusien sairaalarakennuksien teettämis-

¹⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 1, liite 3. — ²⁾ S:n s:n, liite 2.

kysymyksen ratkaisu oli myöhästynyt siinä määrin, ettei ehdotettuja rakennuksia voitu saada valmiiksi kuluvana vuonna. Joka tapauksessa tuli sellaisen kiinteistön käyttämisen kuitenkin jäädä mahdollisimman lyhytaikaiseksi tilapäistoimenpiteeksi, koska asuntotaloihin järjestetyissä sairaaloissa oli mukauduttava suuriin puutteellisuuksiin eikä hoitohenkilökunnan sijoittaminen sen sairaalan ulkopuolelle, missä se työskenteli, ollut mukavaa eikä hyvän järjestyksen eikä kurin mukaista. Koska tiedettiin, ettei keskussairaala moneen vuoteen saataisi aikaan sekä että kaupunki vielä sen jälkeenkin tarvitsisi muita sairaaloita, ei hallitus ollut voinut keksiä parempaa ja kaupungille edullisempaa kysymyksen ratkaisua kuin sen, että molemmat ehdotetut rakennukset teetettäisiin Kivelän alueelle, josta sitä paitsi voitaisiin lohkaista ja luovuttaa asuntotonteiksi Pohj. Hesperiankadun varrella oleva eteläisin osa. Hallituksen mielipide kiinteistön ostamisesta oli, että kaupungin joko oli ostettava talot n:o 11 Lapinlahdenkadun ja n:o 6 Ilmarinkadun varrelta, edellinen sairaalaksi ja jälkimmäinen asunnoiksi, tai viimeksimainitun kadun talo n:o 2 kumpaankin kyseiseen tarkoitukseen.

Rahatoimikamari ehdotti sen jälkeen kaupunginvaltuustolle antamassaan esityksessä¹⁾ pääasiassa komitean ehdotuksen mukaisesti:

että kysymys sairaspaviljongin ja asuinrakennuksen teettämisestä Kivelän alueelle saisi rautaa;

että kaupungin sairaalain ja kaupungin yleisten töiden hallituksia kehoitettaisiin yksissä neuvoim laatimaan yhden tai kahden kulkutautisairaalan alueelle rakennettavan, yhteensä n. 100 sairassijaa käsittävän paviljongin ehdotus ja luonnospiirustukset ja suunnittelemaan paviljongit siten, että ne soveltuvat sairaalan tarpeisiin mutta että ne väliaikaisesti voitiin luovuttaa sisätautitapauksia varten;

että Lapinlahdenkadun talo n:o 11 ja Ilmarinkadun talo n:o 6 ostettaisiin väliaikaisesti sairaalatarkoituksiin käytettäväksi, edellinen 5,500,000 ja jälkimmäinen 4,300,000 markasta, mitkä erät oli maksettava ennakolta kaupunginkassasta ja merkittävä v:n 1931 menoarvioon;

että kaupungin yleisten töiden hallitusta kehoitettaisiin yhdessä kaupungin sairaalain hallituksen kanssa laatimaan ehdotus Lapinlahdenkadun 11:ssä olevan talon sisustamisesta sairaalaksi kustannusarvioineen; sekä

että kaupungin sairaalain hallitus saisi tehtäväkseen laatia ehdotuksen ja kustannuslaskelmat molempien edellä mainittujen kiinteistöjen kaluston ostamista varten.

Asiaa esiteltäessä kaupunginvaltuusto päätti²⁾

hylätä uusien sairaspaviljongien rakentamista kulkutautisairaalan alueelle koskevan ehdotuksen;

antaa kaupungin sairaalain ja kaupungin yleisten töiden hallitusten tehtäväksi laatia Kivelän alueen pohjoisosaan rakennettavan, 160 sairassijaa käsittävän paviljongin ehdotuksen ja luonnospiirustukset;

niinikään antaa mainituille hallituksille tehtäväksi laatia Kivelän sairaalan alueelle rakennettavan hoitohenkilökunnan asuinrakennuksen ehdotuksen ja luonnospiirustukset sekä suunnitella tämän rakennuksen siten, että sitä mahdollisesti myöhemmin voi laajentaa ja samalla käyttää hallintorakennuksena; sekä

lähettää ehdotuksen edellä mainittujen kiinteistöjen ostamisesta takaisin rahatoimikamariin, jonka oli toimitettava niiden arviointi sekä annettava kaupunginvaltuustolle tarkempi selvitys asiasta.

¹⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 1. — ²⁾ Valt. pöytäk. 19 p. maalisk. 7 §.

Kaupungin sairaalain hallitus lähetti sen jälkeen rahatoimikamarille edellä mainitun sairaspaviljongin ja asuntorakennuksen luonnospiirustukset, joita kaupungin yleisten töiden hallituskin oli puoltanut. Niiden mukaan sairaspaviljonkiin tulisi neljä varsinaista ynnä kellarikerros, ja paviljonki käsittäisi yhteensä n. 172 sairassijaa, joista 52 olisi ensimmäisessä, 56 toisessa, 56 kolmannessa ja 8 neljännessä kerroksessa; kellarikerroksessa olisi lisäksi vastaanottokylpylä, desinfioimislaitos, ruumishuone, varastohuone y. m. sekä neljännessä kerroksessa laboratorio, arkistohuone, valohoitohuone ja makuuhalli. Asuntorakennukseen taasen rakennettaisiin viisi kerrosta sekä kellari-kerros. Neljään ylimpään sijoitettaisiin ainoastaan sairaalahenkilökunnan asuinhuoneita, kellarikerrokseen taasen varastohuone, käytettyjen vaatteiden säilytysuhuone, apteekki, kattilahuone, pesutupa, mankelihuone y. m. sekä ensimmäiseen kerrokseen poliklinikka, röntgenosasto, kansliat, puhelin-keskus, ovenvartijan huone ja muutamia sairaalahenkilökunnan asuinhuoneita. Sairaspaviljongin likimääräiset kustannusarviot nousivat 7,459,200 markkaan, ja asuntorakennuksen 10,054,800 markkaan.

Rahatoimikamarin ehdotuksesta kaupunginvaltuusto periaatteellisesti hyväksyi¹⁾ kummankin rakennuksen luonnospiirustukset sekä antoi kaupungin yleisten töiden hallituksen tehtäväksi pääasiassa näiden piirustusten mukaisesti laadittua mainittujen rakennusten pääpiirustukset sekä seikka-peräiset kustannuslaskelmat ottaen huomioon, että sairaspaviljonkiin neljän kerroksen asemesta oli rakennettava viisi, jolloin sairauspaikkojen lukumäärä nousisi 228:aan, sekä noudattaen tarpeellista säästäväisyyttä.

Valmiiden kiinteistöjen ostamista sairaanhoitotarkoituksiin koskevan kysymyksen myöhemmästä käsittelystä tehdään selvää toisessa kohdassa tätä kertomusta²⁾.

Asuntorakennuksen teettäminen kulkutautisairaalan henkilökunnalle. Kaupunginvaltuustolle osoitetussa esityksessä kaupungin sairaalain hallitus ilmoitti v. 1929, että kulkutautisairaalaan usein oli ilmennyt eristysosastojen puutetta, joten sinne ajoittain oli voitu ottaa vastaan vain rajoitettu määrä erilaisia tarttuvia tauteja potevia henkilöitä, sekä että osa hoitohenkilökuntaa asuntojen puutteen vuoksi oli täytynyt sijoittaa sairashuoneisiin asumaan. Tähän katsoen ja koska lastensuojelulautakunta oli tehnyt esityksen paikkojen järjestämisestä kulkutautisairaalaan myöskin hinkuuskäpotilaille, jota paitsi oli osoittautunut suotavaksi, että siellä voitaisiin hoitaa myöskin erysipelas- ja angina septica-tapauksia, hallitus katsoi uudisrakennuksen teettämisen sairaalan alueelle tarpeelliseksi. Tarkoituksenmukaisinta olisi rakentaa se hoitohenkilökunnan asuntorakennukseksi. Siten voitaisiin kaikki sairaspaviljonkien huoneet käyttää varsinaiseen tarkoitukseensa sekä ullakkokerroksissa ja useissa paviljongeissa olevat sairaanhoitajattarien huoneet järjestää sairashuoneiksi. Tällöin saataisiin 76 uutta sairassijaa ja helpotettaisiin huomattavasti erilaisten potilaiden jakoa eri osastoille. Sopivin paikka uudisrakennukselle olisi Nordenskiöldinkadun varrella oleva sairaala-alueen eteläosa. Hallituksen esitykseen liitettyjen kaupunginarkkitehdin laatimien luonnospiirustusten mukaan rakennus tulisi 5-kerroksiseksi, jolloin pohjakerros sisältäisi hoitajattarien ruokailuhuoneen, kokoontumishuoneen ja vastaanottohuoneen sekä portinvartijan ja alemman sairaalahenkilökunnan asuntoja, toinen, kolmas ja neljäs kerros hoitajattarien huoneita sekä ylin kerros erityisiä huoneita yöhoitajattaria varten. Sisäänkäytävä oli suunniteltu järjestet-

¹⁾ Valt. pöytäk. 10 p. jouluk. 11 §. — ²⁾ Ks. tätä kert. s. 13.

täväksi rakennuksen porttihilvin kautta. Piirustuksiin liittyvä likimääräinen kustannusarvio päättyi 7,560,000 markkaan, johon tulisi lisäksi 300,000 markaksi arvioitua uuden höyrykattilan ja uuden lämminvesiboilerin kustannukset. Esitys päättyi anomukseen, että kaupunginvaltuusto hyväksyen luonnospiirustukset merkitsisi kaupungin v:n 1930 talousarvioon rakennushankkeeseen tarvittavat varat ja laadittaisi rakennuksen pääpiirustukset niin pian, että rakennustyöt voitaisiin suorittaa mainittuna vuonna.

Kaupungin yleisten töiden hallituksen puolelta luonnospiirustusten hyväksymistä rahatoimikamari otti asian käsiteltäväkseen ja yhtyi tällöin yleensä esitykseen mutta asettui uudisrakennuksen paikkaan nähdessä sille kannalle, että se oli sijoitettava sairaala-alueen länsirajalle. Tämän johdosta kamari vielä pyysi kaupungin yleisten töiden hallituksen ja kaupungin sairaalain hallituksen lausuntoja asiasta. Nämä molemmat hallitukset puolsivat kuitenkin rakennuksen sijoittamista Nordenskiöldinkadun varrelle, jälkimmäinen viitaten kulkutautisairaalan ylläkäärin lausuntoon. Luopumatta kuitenkin tämän asian suhteen aikaisemmasta mielipiteestään kamari esitti v. 1930 kaupunginvaltuustolle, että kulkutautisairaalan alueen länsirajalle pääasiassa laadittujen luonnospiirustusten mukaisesti kiireellisesti rakennettaisiin asuinrakennus sairaalan henkilökunnalle sekä että kaupungin yleisten töiden hallitukselle annettaisiin tehtäväksi laadittua ja antaa valtuustolle rakennushankkeen pääpiirustukset ja kustannusarvio.

Asiaa esiteltäessä kaupunginvaltuusto päätti¹⁾:

että kulkutautisairaalaan rakennettaisiin sairaalan henkilökunnan asuinrakennus kaupungin sairaalain hallituksen ehdottamalle paikalle;

että luonnospiirustukset palautettaisiin kaupungin yleisten töiden hallituksen uudelleen laadittaviksi ottaen huomioon, että asuinrakennus korkeudeltaan ja rakennustyyhiltään mikäli mahdollista sopeutui kulkutautisairaalan muihin rakennuksiin, sekä samoin rakennushankkeen yksityiskohtaisen kustannusarvion laatimiseksi; sekä

että valtuusto erikseen määräisi rakennustöiden alkamisajan.

Varastohuoneen sisustaminen tuberkuloosisairaalaan. Kaupungin sairaalain hallitus oli kirjelmässä rahatoimikamarille ehdottanut, että tuberkuloosisairaalan itäisessä paviljongissa sijaitseva kellarihuone sisustettaisiin varastohuoneeksi. Rakennuskonttorin siltä pyydytyssä lausunnossa tuotua esiin, että huone ensin oli uudelleen eristettävä ja että kaupunginarkkitehti oli kehoittanut sairaalan urakoitsijaa suorittamaan tämän työn ennen vahvistetun takuuajan päättymistä, kamari esitti kaupunginvaltuustolle, että niin pian kuin urakoitsija oli toimituttanut eristyksen, olisi kyseinen kellarihuone sisustettava varastohuoneeksi ja kaupungin v:n 1931 menoarvioon tätä tarkoitusta varten otettava 76,700 markan määräraha, miksi määräksi rakennuskonttori oli arvioinut sisustustyön kustannukset. Valtuusto hyväksyi²⁾ esityksen.

Uuden asuinrakennuksen leittäminen tuberkuloottisille perheille. Terveydenhoitolautakunta oli syksyllä 1929 esittänyt rahatoimikamarille, että kaupungin v:n 1930 talousarvioon otettaisiin 1,400,000 markan suuruinen määräraha uuden asuinrakennuksen rakentamiseen Loviisankadun varrella olevalle tontille n:o 6, mikä rakennus varattaisiin osittain sellaisille perheille, joiden joku jäsen sairasti tuberkuloosia, osittain yksityisille täysikasvuille tuberkuloottisille. Kamarin annettua lautakunnan ehdotuksesta rakennuskonttorille

¹⁾ Valt. pöytäk. 26 p. helmik. 21 §. — ²⁾ S:n 17 p. syysk. 26 §.

tehtäväksi yhdessä ensimmäisen kaupunginlääkäarin ja tuberkuloosilääkäarin kanssa laatia suunnitellun rakennuksen piirustukset, kaupunginarkkitehti yhdessä mainittujen henkilöiden kanssa laati rakennuksen piirustukset sekä kustannusarvion, jossa itse rakennuksen oli arvioitu aiheuttavan kustannuksia 1,376,000 markkaa, tarvittavan jätesäiliön 8,200 markkaa, pihamaan tasoituksen ja katukäytävään 60,000 markkaa sekä tontilla olevan kallion louhinnan 105,000 markkaa eli kaikkiaan 1,549,200 markkaa. Kaupungin yleisten töiden hallituksen, terveydenhoitolautakunnan ja rahatoimikamarin puolelta talon rakentamista laadittujen piirustusten mukaan kaupunginvaltuusto kamarin ehdotuksesta päätti ¹⁾ hyväksyä kyseiset piirustukset, ottaa kysymyksen määrärahan osoittamisesta talon rakentamiseen käsiteltäväksi v:n 1931 talousarvion käsittelyn yhteydessä sekä valtuuttaa kamarin tarpeen vaatiessa jo kuluvana vuonna korkeintaan 105,000 markan kustannuksin ylimääräisenä työnä suorituttamaan edellä mainitun louhintatyön. Talousarvion käsittelyssä kaupunginvaltuusto sen jälkeen merkitsi ²⁾ kaupungin v:n 1931 menoarvion 1,444,200 markan suuruisen määrärahan asuntorakennuksen teettämiseen tuberkuloottisille perheille.

Nikkilän mielisairaalan laajentaminen ja uuden kunnallisen mielisairaalan paikka. Eväten kaupungin sairaalain hallituksen laatiman ehdotuksen ³⁾, joka koski Nikkilän mielisairaalan asteittaista laajentamista 599 uutta sairassijaa käsittävin paviljongein, kaupunginvaltuusto oli v. 1929 tehnyt päätöksen ⁴⁾ paviljongin rakentamisesta 150 potilasta varten Nikkilään. Lisäksi valtuusto oli antanut rahatoimikamarin tehtäväksi hankkia mainitulta hallitukselta uuden kunnallisen mielisairaalan paikkaa koskevan ehdotuksen sekä rakennusohjelman ja kustannusarvion, tutkia lähemmin Nikkilän sairaalan vedensaantimahdollisuuksien lisäämistä ja sen yhteydessä olevia seikkoja sekä ottaa kysymyksen uuden mielisairaalan rakentamisesta tai Nikkilän sairaalan laajentamisesta uudelleen harkittavaksi näin kerätyn aineiston pohjalla. Kaupungin teknillisten laitosten hallituksen sen jälkeen ilmoitettua, että sairaalan vedensaantia voitiin kyllin suuressa määrin lisätä järjestämällä Brobölen sillan ääreen uusi pohjavedenottamo 240,000 markaksi lasketuin kustannuksin, joihin tarvittavan maa-alueen lunastamiskustannukset kuitenkin eivät sisältyneet, kaupungin sairaalain hallitus ilmoitti m. m. kaupunginarkkitehdin antamaan lausuntoon viitaten, että se luopui alkuperäisestä laajentamisehdotuksestaan ja nyttemmin katsoi, ettei Nikkilän sairaalaa ollut laajennettava enemmän kuin rakenteilla oleva paviljonki ja vastered ehkä laajennettava perhehoito sekä muut vapaat hoitomuodot vaativat. Hallitus ehdotti sen vuoksi, että kysymys mainitun sairaalan laajentamisesta muilta osiltaan jätettäisiin uuden esityksen varaan eikä perustettaisi uutta vedenottamoakaan sairaalalle. Sen sijaan hallitus vaati ryhtymistä kiireellisiin toimenpiteisiin kaupungin uuden mielisairaalan rakentamiseksi muualle.

Kysymyksen lisäselvittelyä varten rahatoimikamari sen jälkeen piti Nikkilän mielisairaalassa kokouksen, johon paitsi kamarin jäseniä useat kaupungin sairaalain ja kaupungin yleisten töiden hallitusten jäsenet sekä sairaalatarkastaja, kaupunginarkkitehti ja vesijohtolaitoksen johtaja ottivat osaa. Sen jälkeen kun siellä oli todettu, että Nikkilän sairassijojen lukumäärä voitiin lisätä 1,200:aan, kamari kehoitti kaupungin sairaalain hallitusta yhdessä kaupungin yleisten töiden hallituksen kanssa laatimaan luonnos-

¹⁾ Valt. pöytäk. 7 p. toukok. 13 §. — ²⁾ S:n 17 p. jouluk. 9 §. — ³⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 2 v:lta 1929. — ⁴⁾ Ks. v:n 1929 kert. s. 35.

piirustukset, kustannusarvion ja rakennusohjelman sairaalan laajentamiseksi mainitun sairaspaikkamäärän käsittäväksi. Tämän johdosta ensinmainittu hallitus lähetti kamarille Nikkilän sairaalan laajentamissuunnitelman sekä kustannusarvion. Suunnitelma käsitti neljä uutta sairaspaaviljonkia yhteensä 382 potilasta varten, joten sairaspaikkojen lukumäärä nousisi 1,150:een, neljä uutta asuntorakennusta, uuden viemärivereden puhdistusaseman, vedenottamon ja pesulaitoksen, joukon muutos- ja sisustustöitä y. m. Kaikkien näiden töiden kustannusarvio, 39 ha:n suuruisen sairaalaan rajoittuvan maa-alueen lunastaminen mukaanluettuna, nousi 52,204,000 markkaan. Hallitus ei kuitenkaan omasta puolestaan kannattanut tätä suunnitelmaa vaan katsoi, että Nikkilän sairaala-alueelle oli rakennettava lisää vain tekeillä olevan sairaspaaviljongin takia tarpeellinen lääkärin ja muun henkilökunnan asuinrakennus, kirkko, autotalli ja puhdistusasema, minkä lisäksi oli suoritettava erinäisiä laajennus- ja muutostöitä, kaikki yhteensä 15,859,500 markan kustannuksin. Muuten hallitus edelleen katsoi, että uusi mielisairaala oli rakennettava muualle, sekä ehdotti tähän tarkoitukseen enemmän tai vähemmän sopivina yhdeksää eri paikkaa, joista se erikoisesti puolsi Puodinkylän kartanon alueeseen kuuluvaa, n. 80 ha:n suuruista maakappaletta; tämä ynnä muutamia siihen rajoittuvia palstoja kaupungin tulisi ostaa kyseiseen tarkoitukseen käytettäväksi. Kamari hylkäsi kuitenkin tämän ehdotuksen, etupäässä koska mainitusta alueesta rakennuksineen vaadittiin liian korkea hinta, nimittäin 10,000,000 markkaa, jota paitsi rajakkaisten palstojen välttämätön lunastaminen vielä lisäisi ostokustannuksia. Sitten kun myöskin kaupungin yleisten töiden hallituksen tekemä ehdotus uuden mielisairaalan sijoittamisesta Herttoniemen kartanon maalle ja kamarin kaksi ehdotusta sairaalan sijoittamisesta Tuomarinkylän kartanon tiluksille tai lähellä Pitäjänmäen rautatieasemaa olevalle Talin kartanon alueelle eri syistä olivat rauenneet, kamari jätti kaupunginvaltuustolle asiaa koskevan esityksen¹⁾, jossa se m. m. huomautti, ettei toistaiseksi oltu löydetty sopivaa paikkaa uudelle mielisairaallalle. Jos sen paikka jo olisi määrätty ja viipymättä voitaisiin ryhtyä sairaalan rakentamiseen, olisi lähinnä harkinnan asia, oliko järkevämpää luopua Nikkilän sairaalan vielä olemassa olevista laajentamismahdollisuuksista ja rakennuttaa uusi mielisairaala, vai ensin käyttää kaikki Nikkilän mielisairaspaikkojen lisäämismahdollisuudet. Koska kuitenkin kysymystä sopivasta uuden mielisairaalan paikasta ei voitu ratkaista heti, näytti Nikkilän laajentaminen olevan ainoa keino mainittujen sairassijojen saamiseen. Taloudellisista syistä ei kamari kuitenkaan voinut puoltaa kaupungin sairaalain hallituksen kamarin pyynnöstä laatimaa viimeistä laajennussuunnitelmaa, koska kamari puolestaan piti parempana alkuperäistä, hallituksen hylkäämää halvempaa suunnitelmaa, johon kuitenkin oli tehtävä erinäisiä muutoksia. Kamari ei myöskään voinut kannattaa hallituksen esitystä, joka käsitti ainoastaan asunto-, talous- y. m. rakennusten teettämisen Nikkilään. Näin ollen kamari kehoitti kaupunginvaltuustoa päättämään:

että Nikkilän sairaala laajennettaisiin 1,150 à 1,200 sairassijaa käsittäväksi;

että kaupungin sairaalain hallitus saisi tehtäväkseen ottaen huomioon rahatoimikamarin lausunnot, laatia tätä varten uuden, täydellisen suunnitelman luonnospiirustuksineen, kustannuslaskelmineen ja rakennusohjelmineen samalla noudattaen mahdollisimman suurta säästäväisyyttä rakennusten kokoa ja käyttöä suunnitellessaan; sekä

¹⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 15.

että hallitus sen lisäksi edelleen etsisi sopivaa paikkaa uudelle mielisaira-
raalalle ja heti tilaisuuden tullen tekisi kamarille esityksen asiasta.

Asiaa esiteltäessä kaupunginvaltuusto päätti¹⁾ antaa kaupungin sairaal-
lain hallituksen tehtäväksi:

tarpeellista säästäväisyyttä noudattaen laatia uuden täydellisen suunnitelman luonnospiirustuksineen, kustannuslaskelmineen ja rakennusohjelmineen Nikkilän sairaalan laajentamiseksi n. 1,150 sairaspaikkaa käsittäväksi; sekä

lisäksi edelleen etsiä sopivaa uuden mielisairaalan paikkaa ja antaa raha-
toimikamarille esityksen asiasta.

Kunnallisen teurastuslaitoksen rakennustöiden aloittaminen. Kaupungin-
valtuusto oli v. 1928 päättänyt²⁾, että kunnallisen teurastamon rakennustöitä
jatkettaisiin pääasiallisesti rahatoimikamarin ehdottaman supistetun ohjelman
mukaisesti, sekä antanut tätä varten asetetun rakennustoimikunnan teh-
täväksi laatia laitoksen yksityiskohtaiset piirustukset, kustannusarvion ja
rakennuskaavan. Sen johdosta rakennustoimikunta v. 1930 jätti valtuustolle
mietinnön³⁾ sekä piirustukset, likimääräisen kustannusarvion ja kirjalliset
selvitykset asiasta. Mietinnössä oli ensin yleiskatsaus niihin huomioihin,
joita teurastamon rakennustöitä johtava rakennustoimikunnan arkkitehti
B. Liljequist ja teurastuslaitoksen vastavalittu johtaja, eläinlääketieteen-
tohtori H. Tallqvist olivat tehneet yhdessä Skandinaviaan ja Saksaan teuras-
tamorakennusten tutkimiseksi tekemällään opintomatalla. Rakennustoimi-
kunta oli ottanut laitoksen rakentamista koskevan ehdotuksensa pohjaksi
erään komitean aikaisemmin laatiman suunnitelman koettaen kuitenkin mi-
käli mahdollista noudattaa valtuuston puoltamaa supistettua ohjelmaa.
Sikäli kuin rakennusten supistamisen oli katsottu vähentävän laitoksen tar-
koituksenmukaisuutta ja sen käytön kannattavuutta, ei toimikunta kuiten-
kaan ollut voinut sitä puoltaa. Toimikunta kannatti näin ollen pääpiirteit-
tään ehdotettuja vähennyksiä, mikäli ne koskivat talleja, teurastusosastoja
ja talousrakennuksia, mutta katsoi jäädytyshuonetta päinvastoin olevan
laajennettava ja oli vielä lisännyt ehdotukseensa tarpeellisiksi katsomansa
lihantarkastusosaston ja hallin lihan tukkumyyntiä varten. Toimikunnan
luonnoksen johtavana periaatteena oli ollut laitoksen tarkoituksenmukaisuus,
ja sen vanhempaan suunnitelmaan tekemät muutokset olivat yleensä tarkoit-
taneet laitoksen toiminnan yksinkertaistamista ja keskittämistä, osaksi jotta
sen käyttökustannukset alenisivat, osaksi jotta sen käyttö kävisi liikkeen-
harjoittajille heipommaksi. Siten liikenneolot sekä itse laitoksessa että sen
ulkopuolella oli järjestetty yhtenäisiksi ja kaikille osastoille varattu kyllin
suuret laajennusmahdollisuudet. Rakennusten sijoituksen suhteen oli myös
tehty erinäisiä muutoksia. Lämmön ja voiman hankkimiseksi laitokselle
insinööri G. Huber oli laatinut vaihtoehdotuksia, joista eräs koski ilmajohtojen
vetämistä Sörnäisten rantatien varrella sijaitsevalta sähkölaitoksen pääase-
malta teurastamoon, toinen höyrykeskuksen rakentamista mainitun laitoksen
yhteyteen ja kolmas yhdistetyn höyry- ja voimakeskuksen rakentamista sinne.
Rakennustoimikunta puolsi ehdotusta oman höyrykeskuksen rakentamisesta
laitokselle, jota vastoin käyttö tapahtuisi sähkölaitoksesta saatavin sähkö-
voimin. Teurastamon kokonaiskustannusarvio nousi 37,000,000 markkaan,
mihin määrään sisältyivät m. m. alueen länsiosaan rakennettavan väliaikaisen
rautatieraitteen, mutta eivät lopullisen läntisen pistoraitteen aiheuttamat

¹⁾ Valt. pöytäk. 17 p. syysk. 47 §. — ²⁾ Ks. v:n 1928 kert. s. 29 ja 149. — ³⁾ Valt.
pain. asiakirj. n:o 13, liite 1.

kustannukset, jälkimmäinen näet toimikunnan mielestä oli rakennettava myöhemmin ja osittain vedettävä viereisen kuritushuonealueen läpi. Toimikunta ehdotti, että rautatietä varten tarvittavan tämän alueen osan hankkimiseksi ryhdyttäisiin neuvotteluihin valtion kanssa. Muuten rakennustoimikunta esitti, että teurastamo rakennettaisiin pääasiallisesti laadittujen piirustusten mukaan sekä että toimikunnan käytettäväksi tätä varten kuluvana vuonna myönnettäisiin 12,000,000 markan määräraha aikaisemmin myönnetyn 3,500,000 markan määrärahan lisäksi.

Terveydenhoitolautakunta ja kaupungin yleisten töiden hallitus kannattivat antamissaan lausunnoissa pääkohdittain rakennustoimikunnan mietintöä. Viimeksimainittu kuitenkin huomautti, että teurastamon viemäri-vettä ei voinut johtaa suoraan mereen, minkä vuoksi joko oli erikoisin laittein yhdistettävä teurastamo Kyläsaaren puhdistamoon tai rakennettava sille oma, pienempi puhdistuslaitos. Teurastamosta Kyläsaaren johtavan viemärijohtoon aiheuttamat kustannukset voitiin arvioida 1,900,000 markaksi ja lisäksi sen alueelle oli järjestettävä rasvankokooja n. 100,000 markan kustannuksin. Vielä toimikunta lausui toivovansa, että kysymystä teurastamon lämpö- ja voimajohdoista selviteltäisiin perusteellisemmin, ainakin kaupungin teknillisten laitosten hallituksessa, sekä huomautti, ettei mietinnössä ollut käsitelty laitoksen vedentarpeen tyydyttämistapaa.

Tämän jälkeen kaupungille antamassaan esityksessä¹⁾ rahatoimikamari lausui m. m., että teurastamon kustannukset, mitkä v:n 1928 suunnitelman mukaan oli arvioitu 26,000,000 markaksi, rakennustoimikunnan lausunnossa olivat huomattavasti korkeammat. Tälle lisäykselle ei kuitenkaan ollut annettava ratkaisevaa merkitystä, koska ehdotetut laajennukset ilmeisesti lisääisivät laitoksen tarkoituksenmukaisuutta ja kannattavuutta. Kamari katsoi, että asia vielä sillä kerralla oli jätettävä ratkaisematta laitoksen lämmön- ja voimanhankinnan sekä pääpiirustusten ja kustannusarvion yksityiskohtien osalta, mutta koska rakennustoimikunnan ehdotusta ilmeisesti ei muutettaisi rakennusten koon ja sijoituksen suhteen, oli niiden perustustöihin heti ryhdyttävä. Lämpö- ja voimalaitoksen rakentamista ei kuitenkaan ollut aloitettava, ennenkuin kysymyksen tämä osa oli lopullisesti ratkaistu, ja päärakennuksen sen osan rakentaminen, johon jäädytyslaitos, lihantarkastamo ja markkinahalli sijoitettaisiin, oli myöskin lykättävä, kunnes piirustukset oli lopullisesti hyväksytyt. Muihin rakennuksiin kysymys lämmön- ja voimanhankinnasta ei ollenkaan vaikuttanut. Läntisen rautatieraitteenkin rakentamistöiden aloittaminen täytyi toistaiseksi lykätä ottaen huomioon paraikaa pidettävät neuvottelut kuritushuonealueen erään osan luovuttamisesta sitä varten. Kamari esitti vielä syynä rakennustöiden kiireellisyysyteen, että kaupungissa oleva yksityinen teurastamo, joka oli pieni ja puutteellinen, ehkä ei enää voisi jatkaa toimintaansa. Jos tulisi sellainen ajanjakso, jolloin kaupungissa ei lainkaan olisi tällaista laitosta, joutuisi lihakauppa kaupungin vahingoksi kokonaan maaseudun teurastamoille. Rakennustoimikunnan käytettäväksi ensinnä aloitettavia rakennustöitä varten myönnettävä rahamäärä oli kamarin mielestä alennettava 6,500,000 markkaan, jolloin rakennustoimikunnalla toistaiseksi olisi käytettävänään yhteensä 10,000,000 markkaa.

Asiaa esiteltäessä kaupunginvaltuusto rahatoimikamarin ehdotuksesta päätti²⁾:

¹⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 13. — ²⁾ Valt. pöytäk. 18 p. kesäk. 35 §.

että kunnallinen teurastuslaitos rakennettaisiin pääasiallisesti rakennustoimikunnan laatiman luonnoksen mukaan;

että rakennustoimikunta oikeutettaisiin aloittamaan päärakennuksen teurastusosaston, hallintorakennuksen, saniteettiteurastushallin, tallien, karjankarsinoiden, portinvartijan asunnon, lantahuoneen ja itäisen rautatieraitteen rakennustyöt heti;

että kysymys piirustusten lopullisesta hyväksymisestä ja laitoksen muiden rakennusten teettämisen aloittamisesta pantaisiin pöydälle seuraavaan syksyyn, johon mennessä oli hankittava kaupungin ammattiviranomaisten yksityiskohtaiset lausunnot rakennushankkeesta; sekä

että rakennustoimikunnan käytettäväksi asetettaisiin ennen myönnettyjen määrärahojen lisäksi 6,500,000 markkaa ennakolta kaupunginkassasta maksettavaksi, mikä määrä sisältyisi kaupungin v:n 1931 talousarvioon teurastamon rakentamista varten merkittävään määrärahaan.

Myöhemmin vielä kaupungin yleisten töiden hallitus, kaupungin teknillisten laitosten hallitus, kaupunginasemakaava-arkkitehti, insinööri Huber, rakennustoimikunta ja rahatoimikamari antoivat lausunnot¹⁾ asiasta; tällöin teknillisten laitosten hallitus ja rahatoimikamari lämmön ja höyryn hankkimiseksi teurastamoon puolsivat höyrykaukojohdon vetämistä sinne Sörnäissä sijaitsevalta sähkölaitoksen pääasemalta insinööri Huberin laatiman ensimmäisen vaihtoehdotuksen mukaan.

Asian lopullisessa esittelyssä kaupunginvaltuusto päätti²⁾ rahatoimikamarin ehdotuksen mukaisesti rakennuttaa kunnallisen teurastamon niiden piirustusten ja kustannusarvioiden mukaan, mitkä oli laadittu edellyttäen, että laitos sai tarvitsemansa höyryn sähkölaitoksesta vedetyn kaukohöyryjohdon välityksellä.

Paviljongin rakentaminen naisten työkodille kunnalliskodin yhteyteen. Köyhäinhoitolautakunta oli kunnalliskodissa vallitsevan tilanpuutteen vuoksi v. 1929 ehdottanut kaupunginvaltuustolle yhden tai kahden kaikkiaan 200 hoidokille aiotun paviljongin rakentamista mainittuun laitokseen. Rahatoimikamarin hankittua lautakunnan välityksellä asiasta lähemmän selvityksen, josta m. m. kävi ilmi, että kunnalliskodissa oli n. 100 hoidokkia enemmän kuin sinne oli tarkoitus sijoittaa, kamari asetti³⁾ asiaa valmistelemaan komitean, jonka myöskin tuli antaa lausunto mahdollisuudesta erottaa miesten työlaitos kunnalliskodista sekä käyttää köyhäinhoitoviranomaisten hoidossa olevia henkilöitä maanviljelystöissä.

Komitea ehdotti mietinnössään⁴⁾ kahden uuden paviljongin rakentamista kunnalliskotiin. Toinen näistä, hoidokkipaviljonki n. 150 henkilölle, oli rakennettava C-paviljongin edessä olevalle paikalle B-paviljongin suuntaiseksi, toinen, työkotipaviljonki n. 100 naista varten, oli sijoitettava aivan kunnalliskodin ja työlaitoksen koillispuolella sijaitsevan, pinta-alaltaan kaikkiaan n. 9.7 ha:n laajuisen alueen eteläisimpään osaan, ja koko kyseinen alue oli varattava laitoksen laajentamiseen. Näiden paviljonkien rakennustyöt oli aloitettava viimeistään v. 1931. Komitea sitä vastoin ehdotti, että ajatus miesten työlaitoksen erottamisesta kunnalliskodista hylättäisiin, ja lausui edelleen, ettei ollut mitään mahdollisuutta maanviljelystyön järjestämiseen hoidokeille muualla.

Köyhäinhoitolautakunta kannatti komitean mietintöä sellaisin lisäyksin,

¹⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 24. — ²⁾ Valt. pöytäk. 12 p. marrask. 2 §. — ³⁾ Ks. v:n 1929 kert. s. 270. — ⁴⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 33, liite 3.

että naisten työpaviljonki, jonka kustannuksista valtio todennäköisesti suorittaisi 50 %, oli rakennettava ensiksi ja sen rakennustöihin ryhdyttävä jo v. 1930. Tämän lisäksi lautakunta esitti, että miesten työlaitoksen vaikeammin hoidettaville asukeille rakennettaisiin erityinen n. 75 henkilölle tarkoitettu laitos johonkin sopivaan paikkaan maaseudulle.

Rahatoimikamari antoi sen jälkeen kaupungin yleisten töiden hallitukselle tehtäväksi laadittua uuden naishoidokkien työpaviljongin luonnospiirustukset ja kustannusarvion. Tämän johdosta hallitus lähetti kamarille omine puoltolauseineen kamarin v. 1926 asettaman komitean v. 1928 laatimat sellaisen rakennuksen luonnospiirustukset sekä likimääräisen kustannusarvion, mikä päättyi 6,475,000 markkaan. Uuden paviljongin paikan suhteen hallitus yhtyi kaupunginarkkitehdin ehdotukseen, että rakennusta ei sijoitettaisi ehdotetun lisäalueen etelä-, vaan pohjoisosaan.

Kaupunginvaltuustolle sen jälkeen antamassaan esityksessä kamari m. m. huomautti, että näytti turhalta varata kunnalliskodille niin suurta lisäaluetta kuin ehdotettu, joka oli kodin entistäkin aluetta suurempi; jos ehdotetun alueen eteläosa eli n. 5.2 ha varattaisiin tähän tarkoitukseen, voisi joka tapauksessa katsoa laitoksen vastaisen laajentamistarpeen turvatuksi. Uusi paviljonki oli kamarin mielestä komitean ehdotuksen mukaisesti sijoitettava mainitun alueen eteläisimpään osaan. Paviljongin rakennuskustannukset voisi sopivasti jakaa kahden vuoden osalle, ja kamari oli merkinnyt v:n 1931 talousarvioehdotukseensa 3,500,000 markan määrärahan kyseiseen tarkoitukseen käytettäväksi. Kamari esitti, että kunnalliskodin ja työlaitoksen vastaiseen laajentamiseen varattaisiin n. 5.2 ha sanotusta alueesta ja rakennettaisiin sille mitä pikimmin laadittuihin piirustuksiin nojautuva työpaviljonki n. 100 naista varten.

Asiaa esiteltäessä kaupunginvaltuusto hyväksyi¹⁾ rahatoimikamarin ehdotuksen lisäalueen varaamisesta sekä päätti kehoittaa kaupungin yleisten töiden hallitusta antamaan valtuustolle työpaviljongin pääpiirustukset ja kustannusarvion, mitkä oli laadittava pääasiallisesti luonnospiirustusten mukaisesti ja ottaen huomioon kamarin rakennukselle ehdottama paikka. Talousarviota järjesteltäessä valtuusto merkitsi²⁾ kunnalliskotiin naisten työkodiksi rakennettavaa uutta paviljonkia varten kaupungin v:n 1931 menoarvioon kamarin ehdottaman 3,500,000 markan määrärahan vähentämättömänä.

Kunnalliskodin sikalan kuntoonpano. Edellyttäen, että vastaisuudessaakin katsottaisiin tarkoituksenmukaiseksi pitää sikalaa kunnalliskodin yhteydessä, ja lähinnä koska sikalan laudoista rakennettu lisärakennus oli rappeutunut ja osoittautui tarpeelliseksi rakentaa se uudelleen kivistä, köyhäinhuoltolautakunta, jonka mielestä sikalaa samalla oli suurennettava, teki kaupunginvaltuustolle esityksen sikalan laajentamisesta niin, että sinne mahtuisi 700 sikaa. Esitykseen liittyi kaupunginarkkitehdin tätä tarkoitusta varten yhdessä kunnalliskodin johtajan kanssa laatima piirustus sekä kustannusarvio, joka nousi 1,300,000 markkaan, mistä 260,000 markkaa laskettiin tarvittavan sikalan kuntoonpanoon sen nykyisessä suuruudessa. Sen jälkeen kuitenkin kaupungin yleisten töiden hallitus, terveydenhuoltolautakunta ja maatalouslautakunta niiltä pyydetyissä lausunnoissa esittivät erinäisiä epäilyksiä ehdotetun laajentamisen sopivaisuudesta, varsinkin sillä perusteella, että Käpylän asutus vuosi vuodelta siirtyi lähemmäs kunnalliskodin aluetta ja siis myöskin

¹⁾ Valt. pöytäk. 10 p. jouluk. 25 §. — ²⁾ S:n 17 p. jouluk. 9 §.

lähemmäs sikalaa, minkä johdosta se ehkä jo lähitulevaisuudessa aiheuttaisi terveydellisiä haittoja. Terveystenhoitolautakunta puolestaan katsoi, että laitos suurentamatta sitä oli saatettava hygienisessä suhteessa moitteettomaan kuntoon, mutta 10 vuoden kuluessa siirrettävä sopivampaan paikkaan. Maatalouslautakunnan mielestä oli rakennus nyt vain saatettava tyydyttävään kuntoon ja suurempi sikala mahdollisimman pian järjestettävä sellaiselle paikalle, esim. Tuomarinkylän tilalle, jossa se ei olisi esteenä kaupungin-
 asemakaavan laajentamiselle tai ympäristölle haitaksi. Kaupunginarkkitehdin laskettua sikalan korjauskustannukset maatalouslautakunnan lausunnon perusteella 75,000 markaksi rahatoimikamari esitti, että kaupunginvaltuusto valtuuston määräyksen mukaan käytettävästä yleisten töiden talousarviomäärärahasta myöntäisi tämän erän kunnalliskodin sikalan saattamiseksi tyydyttävään kuntoon, ja ilmoitti samalla, että kamari oli antanut maatalouslautakunnan tehtäväksi laatia ehdotuksen suuremman sikalan perustamisesta vastedes toiselle, tarkoitukseen sopivammalle paikalle. — Asiaa esiteltäessä valtuusto myönsi¹⁾ anotun määrärahan.

Oulunkylän lastenkodin rakennusten luovuttaminen köyhäinhuolaitoksen tarpeisiin. Köyhäinhuolautakunta esitti, että Oulunkylän lastenkotiin kuuluvat rakennukset, jotka Sofianlehdon²⁾ lastenkodin rakentamisen johdosta olivat vapautuneet, luovutettaisiin lokakuun 1 p:stä kunnalliskodin käytettäväksi, koska siinä vallitsi suuri tilanahtaus ja sinne pyrkivien lukumäärän nousua oli odotettavissa. N. 40 asukkaa käsittävän kunnalliskodin osaston perustamiseksi mainittuihin rakennuksiin tarvittiin 100,000 markan määräraha sekä osaston ylläpitämiseksi vuoden loppuun toinen, 101,590 markan suuruinen, josta 19,200 markkaa 5 palkkaluokkaan kuuluvan osastonhoitajattaren ja kolmen 3 palkkaluokkaan kuuluvan alihoitajattaren palkkaamiseksi sekä 15,750 markkaa neljän sopimuspalkkaisen siivoojattaren ja kahden samoin sopimuspalkkaisen keittiöapulaisen ottamiseksi palvelukseen. Rahatoimikamarin sitä puollettua kaupunginvaltuusto päätti³⁾ suostuen lautakunnan esitykseen sallia kyseisten rakennusten käyttämisen tähän tarkoitukseen, hyväksyä uusien toimien perustamisen sekä myöntää kunnalliskodin uutta osastoa varten 100,000 markan ja 101,590 markan määrärahat otettaviksi vuoden tilierotuksesta.

Uuden talon rakentaminen kaupungin pääkirjastolle. Kaupunginkirjaston johtokunta oli v. 1927 anonut, että kaupunginvaltuusto ryhtyisi toimenpiteisiin uuden, ajanmukaisen ja kyllin tilavan talon rakentamiseksi kaupungin pääkirjastolle, mille rakennukselle valtuusto jo v. 1920 oli varannut⁴⁾ Museo-, Dagmarin-, Nervanderin- ja Cygnaeuksenkatujen väliset XIII kaupunginosan korttelin n:o 416 tontit n:ot 3, 12 ja 14. Esitykseen liittyi kaupunginkirjastonhoitajan asiaa koskeva promemoria ja johtokunnan laatima ehdotetun talon rakennusohjelma. Sen jälkeen kun asia oli lähetetty kamariin, tämä asetti komitean sitä valmistelemaan.

Koska oli alettu epäillä varattujen tonttien soveltuvaisuutta mainittuun tarkoitukseen sen vuoksi, että niiden viereisellä edellä mainitun korttelin tontilla n:o 11 jo oli viisikerroksinen vuokratalo, komitea ensin antoi kaupungin asemakaava-arkkitehdin ja kaupunginarkkitehdin tehtäväksi lausunnon antamisen tonttikysymyksestä yksissä neuvoin kaupunginkirjastonhoitajan kanssa. Tällöin nämä ilmoittivat, ettei pääkirjastorakennusta rakennustaiteellisesti

¹⁾ Valt. pöytäk. 19 p. maalisk. 24 §. — ²⁾ Ks. v:n 1927 kert. s. 34 ja v:n 1928 kert. s. 32. — ³⁾ Valt. pöytäk. 13 p. elok. 5 §. — ⁴⁾ Ks. v:n 1920 kert. s. 17.

tydyttävällä tavalla voinut sijoittaa puheena olevaan kortteliin. Sen jälkeen kun komitea tämän johdosta oli koettanut etsiä muita, tarkoitukseen ehkä paremmin soveltuvia paikkoja ja asettanut näistä etusijalle Turuntien varrella olevan XIV kaupunginosan korttelin n:o 468, jota kaupunginarkkitehtikin suositteli, komitean jäsenten kuitenkin ollessa eri mieltä siitä, oliko kortteli n:o 468 vai kortteli n:o 416 asetettava etusijalle, komitea hankki rahatoimikamarilta luvan ja tarvittavat varat talon rakentamismahdollisuutta viimeksi-mainittuun kortteliin koskevan aatekilpailun kuuluttamiseen. Tämä aatekilpailu toimitettiin v. 1929 ja se johti siihen, että palkintolautakunta, johon kuuluivat filosofiantohtori A. H. Bergholm, kaupunginasemakaava-arkkitehti B. Brunila, kaupunginarkkitehti G. Taucher, työnvälitysneuvoja T. Uski sekä Suomen arkkitehtiliiton valitsema arkkitehti M. Välikangas, esitti yleisenä arvostelunaan, että vaikkakaan kukaan kilpailevista ei ollut keksinyt joka suhteessa tyydyttävää probleeman ratkaisua, kilpailu kuitenkin oli osoittanut, että tehtävä voitiin ratkaista, ja että pääkirjastotalon sijoittaminen puheena olevalle paikalle niin ollen kävisi päinsä. Samalla kun komitea v. 1930 antamassaan mietinnössä¹⁾ teki tarkemmin selvää edellä mainituista seikoista, se ilmoitti päättäneensä ehdottaa mainitun rakennuksen paikaksi korttelia n:o 416. Komitea ei tosin tahtonut kieltää, että kirjastotalon suunnittelu kortteliin n:o 468 olisi kiitollisempi tehtävä, mutta sen mielestä tämä näkökohta ei saanut vaikuttaa ratkaisevasti. Kortteli n:o 416 oli lähempänä kaupungin keskustaa, mutta kuitenkin rauhallisella ja hiljaisella paikalla, mikä etu suurehkon liikenneväylän varrella sijaitsevalta korttelilta n:o 468 puuttui. Korttelin n:o 416 suuri, enemmän kuin 11,000 m² käsittävä pinta-ala tekisi sekä talon vastaisen laajentamisen että istutusten järjestämisen sen alueelle mahdolliseksi. Myöskin kansallismuseon läheisyys näytti rakennustaiteellisessa suhteessa helpottavan tehtävän ratkaisemista. Rakennusohjelman suhteen komitea muutamin muutoksin kannatti kaupunginkirjaston johtokunnan laatimaa ehdotusta. Piirustusten ja kustannusarvion laatimisen komitea halusi antaa tehtäväksi professori E. Saarisen, jonka kanssa komitea rahatoimikamarin suostumuksella oli ryhtynyt neuvotteluihin ja joka oli ilmoittanut suostuvansa käyvän arkkitehtitaksan määräämästä palkkiosta ottamaan tehtävän suorittaakseen, mikä seikka takaisi sen, että kirjastotalo saisi vaativan asemansa arvoisen muodon. Rahatoimikamari, joka yhtyi komitean ehdotukseen joka suhteessa, ehdotti sen mukaisessa esityksessä²⁾ kaupunginvaltuustolle, että pääkirjastotalo vuosina 1932 ja 1933 rakennettaisiin kortteliin n:o 416, että professori Saarisen kanssa tehtäisiin sopimus tarvittavien piirustusten ja kustannusarvion laatimisesta voimassaolevan arkkitehtitaksan määräämästä palkkiosta sekä rakennushankkeen valvomisesta sekä että asetettaisiin 5-henkinen rakennustoimikunta valvomaan työn suoritusta ja myöskin neuvottelemaan professori Saarisen kanssa piirustusten laatimisesta.

Asiaa esiteltäessä kaupunginvaltuusto päätti³⁾:

määrätä pääkirjastotalon paikaksi XIII kaupunginosan korttelin n:o 416;

tehdä professori Saarisen kanssa sopimuksen talon luonnos- ja piirustusten sekä kustannusarvion laatimisesta, jotta rakentaminen voitaisiin aloittaa v. 1932; sekä

antaa perustettavan kaupunginhallituksen tehtäväksi 5-henkisen toimikunnan asettamisen neuvottelemaan professori Saarisen kanssa piirustusten laatimisesta.

¹⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 35, liite 1. — ²⁾ Sn n:o 35. — ³⁾ Valt. pöytäk. 10 p. jouluk. 26 §.

Talon rakentaminen lastentarhoille. Koska Alppikadun 11:ssä toimivan Alppimaja-nimisen ja Porvoonkadun 16:ssa toimivan Valkama-nimisen lastentarhan huoneistot oli havaittu epätarkoituksenmukaisiksi ja erittäin kylmiksi, lastentarhain johtokunta esitti, että näille laitoksille varattaisiin tontti, ja rakennettaisiin oma talo, johon myöskin sijoitettaisiin päiväkotii, lastenseimi y. m. Rahatoimikamarin ehdotettua esityksen evättäväksi kaupunginvaltuusto hylkäsi¹⁾ sen.

Hallintorakennuksen teettäminen sähkölaitokselle. Kaupunginvaltuusto oli v. 1928 hyväksynyt²⁾ kaupungin teknillisten laitosten hallituksen lähettämät sähkölaitoksen hallintorakennuksen luonnospiirustukset, ja rakennuskustannuksien oli likimääräisen kustannuslaskelman mukaan arvioitu nousevan 6,332,000 markkaan, johon vielä tulisi lisäksi n. 500,000 markkaa sisustusy. m. töihin. Kaupungin v:n 1929 menoarvioon oli sen jälkeen merkitty tätä rakennushanketta varten 4,500,000 markkaa³⁾ sekä v:n 1930 menoarvioon arvioitujen kustannusten jäljellä oleva osa, 1. 2,332,000 markkaa, ja tämän lisäksi kellarikerroksen laajentamiseen 600,000 markkaa eli kaikkiaan 2,932,000 markkaa. Kaupungin yleisten töiden hallitus lähetti sen jälkeen v. 1930 rahatoimikamarille rakennuskonttorin huonerakennusosaston laatimat hallintorakennuksen pääpiirustukset sekä kustannusarvion. Piirustusten mukaan rakennus tulisi 5-kerroksiseksi, joista kerroksista ensimmäiseen sijoitettaisiin kaupungin teknillisten laitosten hallituksen toimistosali sekä myymälähuoneistoja, toiseen kerrokseen tiliosasto, arkisto, näyttelysali y. m. sekä kolmanteen, neljänteen ja viidenteen kerrokseen sähkö-, kaasu- ja vesijohtolaitosten konttorihuoneistot. Neljänteen ja viidenteen kerrokseen järjestettäisiin sitä paitsi väliaikaisesti muutamia huoneita päivystäville monttööreille ja rakennuksen länsiosaan sijoitettaisiin muuntaja. Kustannusarvio päättyi 6,940,000 markkaan eli n. 390 markkaan m³:ltä, koska rakennuksen kuutioala tulisi olemaan n. 17,800 m³.

Kaupungin teknillisten laitosten hallituksen ilmoitettua antamassaan lausunnossa, että se otaksui olevan tarpeellista jossain määrin muuttaa huoneiden jakoa mutta etteivät nämä muutokset vaikuttaisi rakennuskustannuksiin, minkä vuoksi hallitus puolestaan ehdotti piirustusten hyväksymistä mainituin edellytyksin, sekä rahatoimikamarin yhdyttyä tähän kaupunginvaltuusto päätti⁴⁾ hyväksyä kyseiset piirustukset ehdoin, että huoneiden jakoon nähden myöhemmin tarpeellisiksi havaitut muutokset eivät saaneet vaikuttaa rakennuskustannuksiin.

Myöhemmin sähkölaitoksen toimitusjohtaja ehdotti piirustuksiin erinäisiä muutoksia, jotka koskivat osittain kellarin lattian alentamista, osittain tulevan jalkakäytävän alle tulevan kaapelikanavan leventämistä ja jotka tulisivat korottamaan rakennuskustannuksia 331,000 markalla. Sähkölaitoksen antaman selvityksen mukaan voitaisiin tässä tapauksessa 35,000 voltin keskusasetinlaitosta varten käyttää halvempaa, avointa järjestelmää alun perin aiotun panssaroidun eli suljetun järjestelmän asemesta ja sen kautta seuraavina vuosina alentaa laitosten hankintakustannuksia ainakin 420,000 markalla, jota paitsi laitos siten saisi käytettäväkseen huomattavan lisätilan. Rahatoimikamarin sen jälkeen huomautettua, että mainittu työ alentuneiden rakennuskustannuksien vuoksi todennäköisesti laajennetunkin ohjelman mukaan voitaisiin suorittaa ylittämättä myönnettyä määrärahaa, ja ilmoitettua samalla

¹⁾ Valt. pöytäk. 17 p. syysk. 39 §. — ²⁾ Ks. v:n 1928 kert. s. 32. — ³⁾ Ks. v. 1928 kert. s. 101. — ⁴⁾ Valt. pöytäk. 19 p. maalisk. 14 §.

kaupunginvaltuustolle, että kamari jo oli suostunut työn jatkamiseen näin muutetun rakennusohjelman mukaisesti, valtuusto päätti¹⁾ hyväksyä kamarin toimenpiteen.

Uusien työpajarakennusten teettäminen rakennuskonttorille. Rahatoimikamarin v. 1928 kehoitettua kaupungin yleisten töiden hallitusta tekemään ehdotuksen rakennuskonttorin korjauspajan muuttamisesta sopivampaan paikkaan hallitus lähetti kamarille kaksi vaihtoehdotusta, joista toinen tarkoitti halvempaa, väliaikaisempaa toimenpidettä ja toinen kalliimpaa, lopullista. Ensinmainitun ehdotuksen mukaan työpaja, jonka eri osastot sijaitsivat 20 eri rakennuksessa IV kaupunginosan korttelissa n:o 179, Malminkadun tontilla n:o 5 olevalla kaupungin varastopihalla, siirrettäisiin kaupungin omistamiin, siihen aikaan eri toiminimille vuokrattuihin, VI kaupunginosan korttelissa n:o 178 sijaitseviin tehdas- ja asuntorakennuksiin. Tämän vaihtoehdon etuja oli ennen kaikkea, että rakennusten uudelleensisustamisesta ja korjauksesta, koneiden siirtämisestä y. m. aiheutuisi verraten vähän kustannuksia — ne näet oli laskettu n. 200,000 markaksi — sekä edelleen tilaisuus rautatieraitteen ja kuormaussillan käyttöön. Toinen vaihtoehto tarkoitti kokonaan uusien työpaja- ja konttorirakennusten teettämistä rakennuskonttorille Toukolan rantakorttelin tonttien n:ot 5 ja 6 väliselle, siihen aikaan niinkään yksityiselle yhtiölle vuokratulle alueelle. Laadittujen luonnospiirustusten ja likimääräisen kustannuslaskelman mukaan voitaisiin tälle alueelle yhteensä 4,018,000 markan kustannuksin rakentaa työpajarakennus, lattia-alaltaan 2,495 m², konttori- ja asuntorakennus, lattia-alaltaan 240 m², sekä puinen varastomakasiini, lattia-alaltaan 645 m²; paikka tarjosi myöskin tilaisuuden vastaisiin laajennuksiin. Kaupungininsinööri ja rakennuskonttorin varasto-osaston johtaja olivat puoltaneet muuttoehdotusta halvempaan, koska he arvelivat kysymyksen tämän ratkaisun antavan täysin tyydyttävän tuloksen pitkiksi ajoiksi eteenpäin; jota vastoin hallitus piti työpajan sijoittamista kortteliin n:o 178 epätarkoituksenmukaisena toimenpiteenä väliaikaisen luonteen sekä työpajahuoneistojen yhtenäisyyden ja laajentamismahdollisuuksien puutteen perusteella. Missään tapauksessa ei uusien huoneistojen hankkimista korjauspajalle enää voinut lykätä, koska Helsingin piirin ammattientarkastaja oli määrännyt hallituksen toimittamaan vanhoissa huoneistoissa joukon parannuksia, jotka vaatisivat suuria kustannuksia, jos tilanpuute yleensä teki niiden suorittamisen mahdolliseksi, ensimmäinen palomestari oli toimitetun katselmuksen jälkeen antanut sen suuntaisen lausunnon, että koko varastoryhmä ja varsinkin sen se osa, jossa metallityöpaja ja paja sijaitsivat, oli katsottava sangen tulenaraksi, minkä johdosta rakennukset ehdottomasti oli jaettava useampiin paikkoihin.

Rahatoimikamarin vähemmistö kannatti uudisrakennusehdotusta, enemmistön taas kannattaessa muuttoehdotusta. Kamari esitti niin ollen, että kaupunginvaltuusto yleisiä töitä varten varatuista käyttövaroistaan myöntäisi 200,000 markan määrärahan rakennuskonttorin korjauspajan siirtämiseen kortteliin n:o 178. Valtuusto kuitenkin epäsi tämän esityksen ja antoi sen sijaan kamarin vähemmistön kannan mukaisesti kaupungin yleisten töiden hallitukselle tehtäväksi²⁾ luonnospiirustusten perusteella laadittua Toukolan rantakortteliin suunniteltujen rakennusten pääpiirustukset ja kustannusarvion.

Myöhemmin kaupungin yleisten töiden hallitus tämän mukaisesti antoi

¹⁾ Valt. pöytäk. 27 p. elok. 15 §. — ²⁾ S:n 19 p. maalisk. 21 §.

kaupunginvaltuustolle rakennuskonttorin huonerakennusosaston laatimat puheena olevien rakennusten pääpiirustukset sekä kustannusarvion, jonka määrä, pääasiallisesti työpajarakennuksen korkeuden lisäämisen ja eräiden hallien suurentamisen johdosta oli lisääntynyt 800,000 markkaa eli 4,818,000 markkaan. Rahatoimikamarin puoleltua piirustusten hyväksymistä valtuusto asian uudessa esittelyssä päätti¹⁾ kamarin ehdotuksesta hyväksyä ne sekä merkitä kaupungin v:n 1931 talousarvioon rakennusten teettämistä varten edellä mainitun suuruisen määrärahan, jonka sai tarvittaessa käyttää jo v. 1930.

Tämän johdosta kaupungin yleisten töiden hallitus ilmoitti rahatoimikamarille rakennuskonttorin huonerakennusosaston aikovan aloittaa rakennustyöt jo syksyllä 1930 hankkiakseen työtä kunnan muista töistä vapautuville työmiehille, sekä esitti, että mainitun vuoden kuluessa tähän tarkoitukseen saisi käyttää myönnetystä määrärahasta n. 3,500,000 markkaa. Sitten kun kamari, ottaen huomioon määrän suuruuden, oli alistanut asian kaupunginvaltuuston harkittavaksi, valtuusto hyväksyi²⁾ hallituksen esityksen.

Pukeutumishuoneiden rakentaminen urheilukentille. Urheilulautakunta oli esittänyt, että Käpylän urheilukentälle rakennettaisiin pukeutumishuone eri miesten ja naisten osastoineen tai kumpaisellekin sukupuolelle oma pienempi pukeutumishuoneensa, sekä että Kallion urheilukentän pukeutumishuone laajennettaisiin tai rakennettaisiin kokonaan uudelleen ja varustettaisiin lämmityslaitteilla, pesualltaalla ja suihkuhuoneella. Sitten kun kaupungin yleisten töiden hallitus, jonka toimesta mainittujen rakennusten piirustukset oli laadittu, oli laskenut kahden pukeutumishuoneen rakentamisen Käpylään tulevan maksamaan 48,000 markkaa ja Kallion pukeutumishuoneen laajentamisen, lämmityslaitteet mukaanluettuina, 192,100 markkaa, rahatoimikamari ehdotti, että kaupunginvaltuusto yleisistä käyttövaroistaan myöntäisi mainituista summista edellisen kahden pukuhuoneen, joista toinen miehille ja toinen naisille, rakentamiseen Käpylän urheilukentälle sekä jälkimmäisen summan Kallion urheilukentän pukuhuoneen laajentamiseen. Asian esittelyssä kaupunginvaltuusto hyväksyi³⁾ mainitun ehdotuksen sellaisin muutoksin, että molemmat määrärahat otettaisiin kaupungin v:n 1931 menoarvioon mutta saisi maksaa ennakolta jo kuluvan vuoden aikana.

Muutamien kaupungin urheiluseurojen pyydettyä rahatoimikamarilta lupaa omien pukeutumis- ja kalustusuojain rakentamiseen Eläintarhan urheilukentälle kamari hankki kaupungin yleisten töiden hallituksen ja urheilulautakunnan lausunnot kysymyksestä, oliko sallittava yksityisten yhdistysten rakentaa pukeutumishuoneita mainitulle urheilukentälle vai oliko niitä ehkä kaupungin toimesta sinne järjestettävä. Mainittu hallitus lausui omana mielenpiteenään, ettei lupaa uusien yksityisten suojain rakentamiseen urheilukentälle missään tapauksessa ollut myönnettävä ja että siellä jo olevat heti oli poistettava, sekä ehdotti, että kaupungin toimesta rakennettaisiin kentän katselijakorokkeiden ääreen 12 pukeutumissuojaa, jotka sittemmin korvauksesta luovutettaisiin niitä haluaville yhdistyksille. Urheilulautakunta sitä vastoin katsoi, että yhdistysten vatedeskin oli sallittava kaupunginarkkitehdin hyväksymien piirustusten mukaan rakentaa omia suojiaan urheilukentälle, ja vastusti uusia pukeutumissuojia koskevaa hallituksen ehdotusta, varsinkin koska lautakunta myöhemmin aikoi tehdä ehdotuksen n. s. A-korok-

¹⁾ Valt. pöytäk. 18 p. kesäk. 11 §. — ²⁾ S:n 17 p. syysk. 23 §. — ³⁾ S:n 7 p. toukok. 14 §.

keen laajentamisesta; sitävastoin olisi keskelle yleisen suojan suurta huonetta rakennettava puoliympyränmuotoinen aitaus, minkä sisäpuolelle voisi järjestää maksullisen vaatteiden ja arvoesineiden vastaanoton. Sen jälkeen kaupunginvaltuustolle asiasta antamassaan esityksessä rahatoimikamari tähdensi sitä seikkaa, että tarpeelliset pukeutumis- ja kalustosuojat rakennusten yhtenäisyyden vuoksi vastedes oli rakennettava kaupungin kustannuksella ja kohtuullisesta maksusta vuokrattava halukkaille yhdistyksille. Kentän verraten hyvässä kunnossa olevat yksityiset suojat oli säilytettävä, kunnes ne rappeutumisen tai muun syyn vuoksi täytyi poistaa. Koska katselijakorokkeiden laajentaminen vastaisuudessa saattoi käydä tarpeelliseksi, oli ehdotetut uudet pukeutumis- ja kalustosuojat rakennettava kyllin kauas korokkeista tai kentän etelärajalle. Kaupunginarkkitehdin laatiman piirustuksen ja kustannusarvion mukaan tulisi 12 pukuhuoneen, joista yhtä voitaisiin käyttää arvoesineiden ja vaatteiden säilyttämiseen, rakentaminen mainitulle paikalle maksamaan 250,000 markkaa. Kamari esitti, että kaupunki urheilukenttäalueen etelärajalle jo kuluvana vuonna rakennuttaisi mainitun piirustuksen mukaisesti kaksi kaikkiaan 12 huonetta käsittävää pukeutumishuonetta, että tarkoitukseen myönnettäisiin mainitun suuruinen määräraha otettavaksi ylimääräisiin töihin varatuista valtuuston käyttövaroista, sekä että suojien hoito ja vuokraaminen uskottaisiin kamarille. Tämänkin esityksen valtuusto hyväksyi¹⁾ sellaisin muutoksin, että määräraha oli otettava kaupungin v:n 1931 talousarvioon, mutta sen saisi etukäteen maksaa jo v:n 1930 aikana.

Pukeutumispaaviljongin rakentaminen Hietaniemen uimarannalle. Rahatoimikamari ilmoitti kaupunginvaltuustolle ryhtyneensä toimenpiteisiin erinäisten töiden aloittamiseksi pukeutumispaaviljongin rakentamista varten Hietaniemen uimarannalle. Aluksi kamari oli ajatellut, että siellä tarvittaisiin ainoastaan kylpijöiden vaatteiden naulakoin varustettu avonainen säilytyskatos, mutta koska vaatteet helposti voisivat kadota, varsinkin koska oletettiin rannan käyttämisen kesän aikana tulevan varsin vilkkaaksi, kamari oli havainnut pukeutumispaaviljongin rakentamisen sinne välttämättömäksi. Paaviljonki olisi rakennettava niin suureksi, että siihen yhtäaikaan mahtuisivat n. 1,000 henkilön vaatteet, sekä varustettava m. m. penkeillä ja sähkövalaistuksella. Kamari oheeniitti rakennuskonttorin laatimat paaviljongin piirustukset, joiden mukaan tämä tulisi n. 40 m:n pituiseksi ja n. 15 m:n levyiseksi, sekä esitti kaupunginvaltuustolle, että sen rakennuttamiseen ja sisustamiseen myönnettäisiin 425,000 markan määräraha maksettavaksi ennakolta kaupunginkassasta ja merkittäväksi kaupungin v:n 1931 menoarvioon. Laskelmien mukaan korvaisi kohtuullinen vaatteiden säilytysmaksu perustamiskustannuksien koron ja kuoletuksen. — Asiaa esiteltäessä valtuusto hyväksyi²⁾ toimenpiteet, joihin kamari oli ryhtynyt, ja myöntyi sen esitykseen.

Katajanokan tavara-aseman sisustaminen. Kaupungin yleisten töiden hallituksen esityksestä ja rahatoimikamarin sitä puollettua kaupunginvaltuusto myönsi³⁾ kuluvan vuoden tillerotuksesta 118,402: 24 markan lisämäärärahan valtionrautateiden Katajanokalla olevan tavara-aseman huoneiston sisustamiseen. Sisustustyö oli suoritettu v. 1929 v. 1928 myönnetyn määrärahan⁴⁾ puitteissa, jonka säästöä viimeksimainitun vuoden lopussa kuitenkin ei ollut siirretty v:een 1929, minkä vuoksi määrärahan ylittäminen oli muodollista laatua.

¹⁾ Valt. pöytäk. 7 p. toukok. 16 §. — ²⁾ S:n 11 p. kesäk. 13 §. — ³⁾ S:n 12 p. helmik. 6 §. — ⁴⁾ Ks. v:n 1928 kert. s. 33.